

Nekaj podatkov za oris profila slovenskih prevajalk in prevajalcev

V prispevku so predstavljeni rezultati anonimne spletne ankete o statusu prevajalcev in prevajanja v Sloveniji, ki je bila izvedena trikrat: prvič med 19. februarjem in 1. marcem 2013, drugič med 30. septembrom in 5. oktobrom 2016, tretjič pa med 23. septembrom in 10. oktobrom 2018. Ob prvem anketiranju je v njej sodelovalo 109, pri drugem 52, v tretjem pa 136 anketirancev.

Vprašanja v anketi so bila ob vseh ponovitvah večinoma enaka, ob tretjem anketiranju je bilo dodanih in izpuščenih nekaj vprašanj, ki se v prvih dveh anketiranjih niso obnesla. Vprašanja so bila zasnovana podobno kot v španskih anketah, ki sta botrovali ugotovitvam, objavljenim leta 2010 v *Beli knjigi o prevajanju na področju španskega založništva (Libro blanco de la traducción editorial en España)* ter v *Beli knjigi o prevajanju in tolmačenju za državne institucije (Libro blanco de la traducción y interpretación institucional)*, ki jo je leta 2010 izdalo špansko ministrstvo za zunanje zadeve in sodelovanje.

Za takšen način anketiranja sem se odločila, da bi lahko neposredno primerjala stanje v obeh državah. Kljub temu je bila anketa, ki so jo izpolnjevali slovenski prevajalci, krajša, saj ni ostro razmejevala med različnimi vrstami prevajanja, kar je, kot je pokazala anketa, tudi poudarjena značilnost slovenskih prevajalcev. Slovenska anketa se je osredotočala na pisno prevajanje, zato so bili iz nje skorajda izvzeti tolmači, na kar so nekateri ob izvajanju prve ankete opozorili tudi v elektronskih pismih.

Precej odzivov je prva izvedba ankete povzročila tudi med podnaslavljalci, ki so na forumu in v elektronskih sporočilih opozorili na specifiko svojega načina prevajanja, predvsem pa obračunavanja opravljenega dela. Zato sem prvo anketo še dodatno oblikovala posebej zanje in nanjo dobila tri odgovore, zaradi česar sklepam, da je več podnaslavljalcev izpolnilo prvotno različico ankete. Ob drugem anketiranju ni bilo nobenih dodatnih odzivov, tudi ob tretjem ne.

Tudi sicer sem dobila precej elektronskih sporočil z najrazličnejšimi podatki. Oglasili so se tisti, ki prevajajo iz/v več jezikov, pa tudi drugi, katerih sporočila potrjujejo rezultate opravljene ankete.

Pozitiven odziv in dodatna e-sporočila ob obeh izvedbah ankete, kažejo, da je problematika prevajalk in prevajalcev kompleksna, a obenem tudi prezrta. Jasno je, da anketiranje v tako kratkem obdobju (pa četudi gre za obdobje petih let) nikakor ni dovolj, da bi na problematiko pokazala celostno in dokončno, jih je pa zaznala.

Ker gre za predstavitev podatkov treh anketiranj, sem rezultate prvega anketiranja povzela v grafih, rezultate drugih dveh anketiranj pa v besedilu, povzema tudi ob koncu posameznega razdelka prispevka.

Predstavljena raziskava v tem smislu pomeni izhodišče za bolj poglobljeno raziskovanje profila slovenskih prevajalcev in prevajanja, saj je to precej kompleksno in ga celostno ni mogoče razumeti brez poudarjanja posameznih specifičnih vidikov, spremljanja stanja v obliki ponovljenih anket v daljšem časovnem obdobju, specifičnih anket, namenjenih posameznim vrstam prevajalcev (tolmačem, podnaslavljalcem, lektorjem), ki so predstavljeni v nadaljevanju Bele knjige o prevajanju, pa tudi primerjav z rezultati drugih anket in drugih raziskav, kar je prav tako vključeno v to belo knjigo. Ne nazadnje bi si tudi vsak od sklopov vprašanj v anketi zaslužil bolj poglobljeno analizo – za zdaj sem se morala zadovoljiti s preglednejšimi in splošnejšimi ugotovitvami.

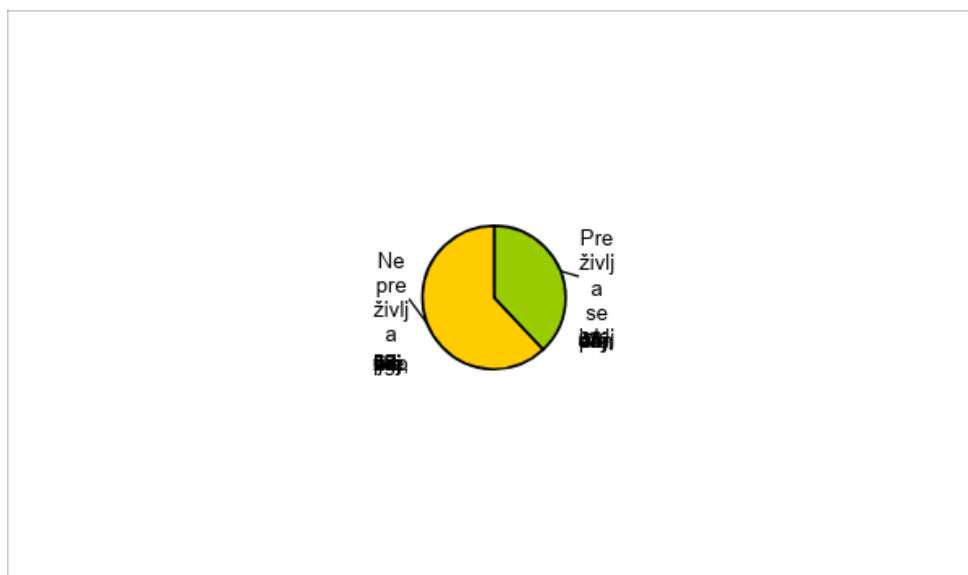
Kdo so slovenske prevajalke in prevajalci

Odgovori na vse tri ankete poudarjajo feminizacijo poklica (med anketiranci prve ankete je bilo 82 žensk in 27 moških, kar ustreza 75 % oziroma 25 % vseh anketirancev, pri drugi anketi 35 žensk in 16 moških, kar ustreza 69 % oziroma 31 % anketirancev, pri tretji pa 103 žensk in 30 moških, kar ustreza 77 % oziroma 22 % vseh anketirancev).

Ob prvem anketiranju je manj kot četrtnina anketirancev odgovorila na vprašanje o starosti, zato je bilo njihovo starost težko opredeliti. Ob drugem anketiranju je na vprašanje o starosti odgovorilo 74 % anketirancev, njihova povprečna starost pa je bila 46,5 leta, pri tretjem anketiranju je na vprašanje o starosti odgovorilo 95,6 % anketirancev, ki so bili povprečno stari 44,2 leta. Pri zadnjem anketiranju je bil najmlajši anketiranec/-ka star/-a 23, najstarejši/-a pa 77 let.

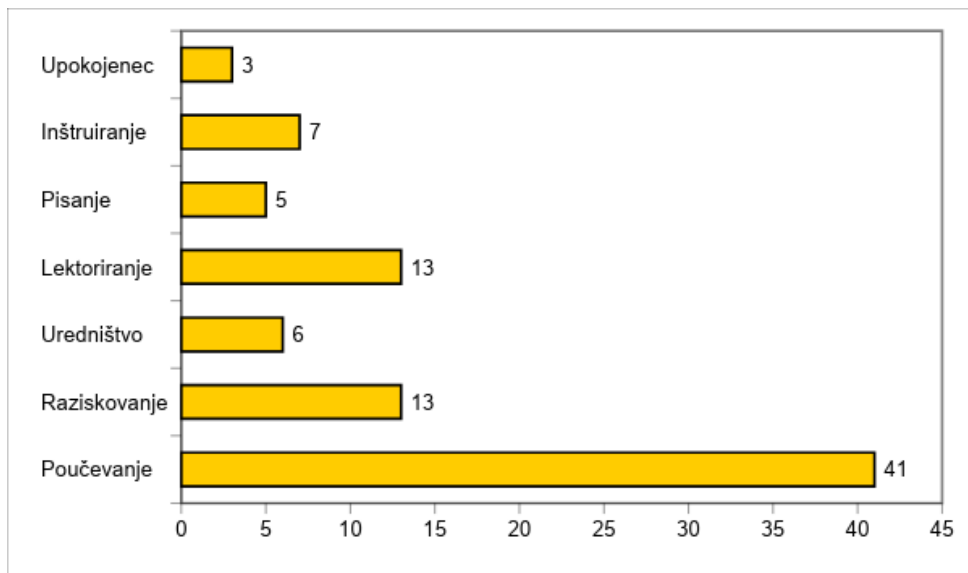
Večinoma so bili anketiranci rojeni v Sloveniji (ob prvem anketiranju po eden v Nemčiji, Italiji, Avstriji, ZDA, dva na Hrvaškem; ob drugem anketiranju po eden v tujini, Nemčiji, ZDA in Italiji, dva na Hrvaškem; ob tretjem anketiranju po eden v Beogradu in Rusiji, trije na Hrvaškem).

Ob prvem anketiranju je imelo 9 (7 %) anketirank in anketirancev srednješolsko izobrazbo, 2 višjo (kar ustreza 2 %), 63 visoko (58 % vseh), 17 magisterij (16 %) in kar 18 doktorat znanosti, kar ustreza 17 % vseh anketirancev. Ob drugem anketiranju je bila izobrazbena struktura podobna: le 2 % jih ima srednjo šolo, 1 % višjo, 56 % jih ima visokošolsko izobrazbo, 18 % magisterij ter 20 % doktorat znanosti. Ob tretjem anketiranju je imela ena oseba dokončano osnovno šolo, 7 % srednješolsko, 6 % prvo bolonjsko ali višješolsko, 60 % visokošolsko, 11 % magisterij in ravno toliko tudi doktorat znanosti. Pri izobrazbeni strukturi v vseh treh iteracijah v veliki meri prevladujejo diplomanti različnih filologij in prevajalci, ob prvem anketiranju je bilo le za peščico ekonomistov (2 anketiranca), pravnikov (1), zdravnikov (1), veterinarjev (1), elektrotehnikov (1). Ob drugem anketiranju je bil med anketiranci 1 pravnik, 1 magister elektrotehnike, ob tretjem pa tudi pravniki (5), elektrotehniki (2), strojniki (2), ekonomist in etnolog.

Slika 1: Odgovor na vprašanje Se preživljate izključno s prevajanjem?

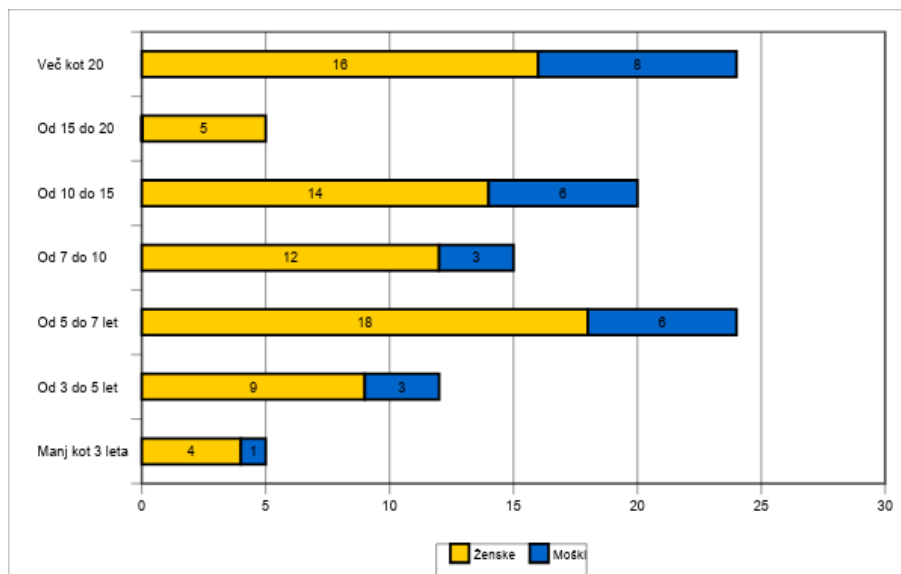
Zanimiv je podatek, ali se anketiranci preživljajo izključno s prevajanjem. Med 3 podnaslavljalci, ki so ob prvem anketiranju posebej rešili anketo, se jih 100 % preživlja izključno s prevajanjem, med ostalimi anketiranci je bilo takšnih le 36 %, večina (64 %) jih prevajanje kombinira z drugimi aktivnostmi, med katerimi, kot je razvidno iz grafa 2, so najpogostejše: poučevanje, raziskovanje, lektoriranje, inštruiranje, pisanje, urednikovanje in upokožitev. Ob drugem anketiranju je bilo anketirancev, ki se preživljajo izključno s prevajanjem le 32 %, prevajanje pa kombinirajo s poučevanjem, inštruiranjem, lektoriranjem, pisanjem, pisanjem kritike, raziskovanjem. Tretje anketiranje je prineslo malce drugačna razmerja, ki pa še vedno kažejo, da je število tistih, ki se preživljajo izključno s prevajanjem, manjše od tistih, ki jim prevajanje predstavlja le eno od poklicnih dejavnosti: 43 % anketirank in anketirancev se ukvarja izključno s prevajanjem, večina (57 %) pa ne in svoje prevajalsko delo dopolnjuje z drugimi poklici: lektoriranjem, poučevanjem, inštruiranjem, vodenjem projektov, urejanjem prevodov, novinarstvom, urednikovanjem, dramaturgijo, pisanjem, raziskovanjem.

Slika 2: Dejavnosti, s katerimi se anketiranci ob prevajanju še ukvarjajo

Ob navedenih se anketirani prevajalci in prevajalke ukvarjajo še z organiziranjem kulturnih prireditev, moderiranjem prireditev, turizmom, promocijo, pisanjem kritik, pravom, revidiranjem, opravljanjem zdravniškega poklica, arheološkimi raziskavami, svetovanjem, leksikografijo, pisanjem scenarijev, vodenjem gorskokolesarskih skupin, oblikovanjem spletnih strani, menedžmentom, jezikovnimi storitvami, projekti, zavarovalništvom, izdelovanjem mozaikov, trženjem in kmetovanjem. Ob drugem anketiranju pa tudi s kmetovanjem in vodenjem računovodskih knjig. Tretje anketiranje je ob že navedenih prineslo še borzno posredništvo, organizacijo dogodkov, administrativna dela in programiranje.

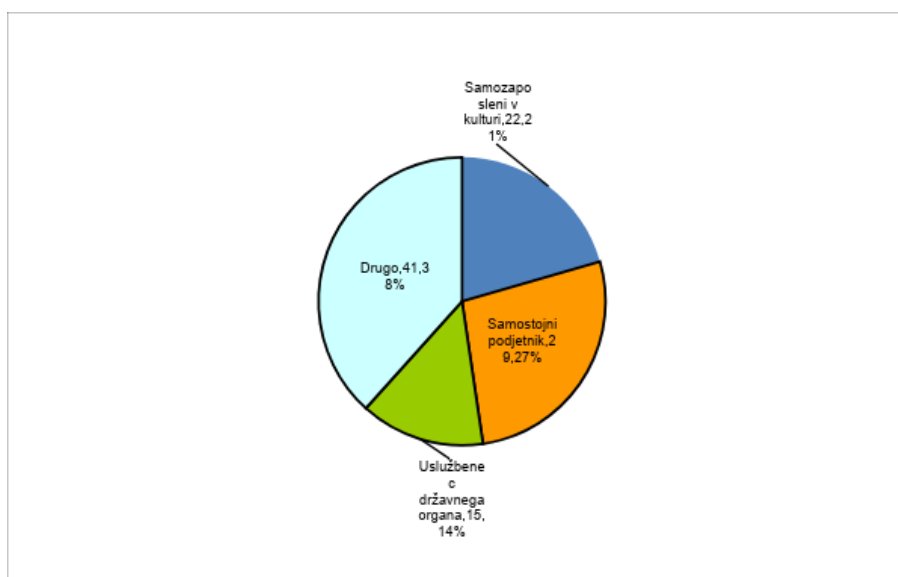
Sledijo podatki o prevajalskih izkušnjah anketirancev. Rezultati prvega anketiranja kažejo, da ima veliko anketirancev dolgoletne izkušnje s prevajanjem, pri tretjem anketiranju je denimo delež anketirank in anketirancev, ki imajo več kot 20 let delovnih izkušenj s prevajanjem, kar 34-odstoten. Če pa se osredotočimo na spol (kot so rezultati prikazani na grafu številka 3), je opazen večji delež žensk z manj leti izkušenj, zato je mogoče pričakovati, da se bo poklic tudi v prihodnje feminiziral. To težnjo je potrdilo tako drugo kot tudi tretje anketiranje, saj je pri zadnjem anketiranju delež žensk višji, nižja pa je tudi povprečna starost anketirank in anketirancev.

Slika 3: Prevajalske izkušnje anketirancev v letih

Zadnji podatek, ki ga navajam v tem razdelku, zadeva zaposlitveni status anketirancev, ki je prikazan na sliki

4. Skoraj polovica anketirancev je bila ob prvem anketiranju v svobodnih poklicih (samozaposleni, samostojni podjetniki), preostali so uslužbenci državnih organov, upokoјencev itd. Ob drugem anketiranju je rezultat podoben: 26 % je samozaposlenih v kulturi, 24 % je samostojnih podjetnikov, 12 % uslužbencev, 38 % anketirancev je na vprašanje o zaposlitvenem statusu odgovorilo z drugo. Rezultati tretjega anketiranja se nagibajo še bolj v korist samozaposlenih: kar 70 % anketirank in anketirancev je samozaposlenih (samozaposleni v kulturi, samostojni podjetniki), 25 % jih je zaposlenih drugje, 3,5 % jih je upokoјencev in 1,5 % je študentov.

Slika 4: Zaposlitveni status anketirancev

Na podlagi navedenega lahko slovenske prevajalke in prevajalce orišemo v naslednjih kategorijah:

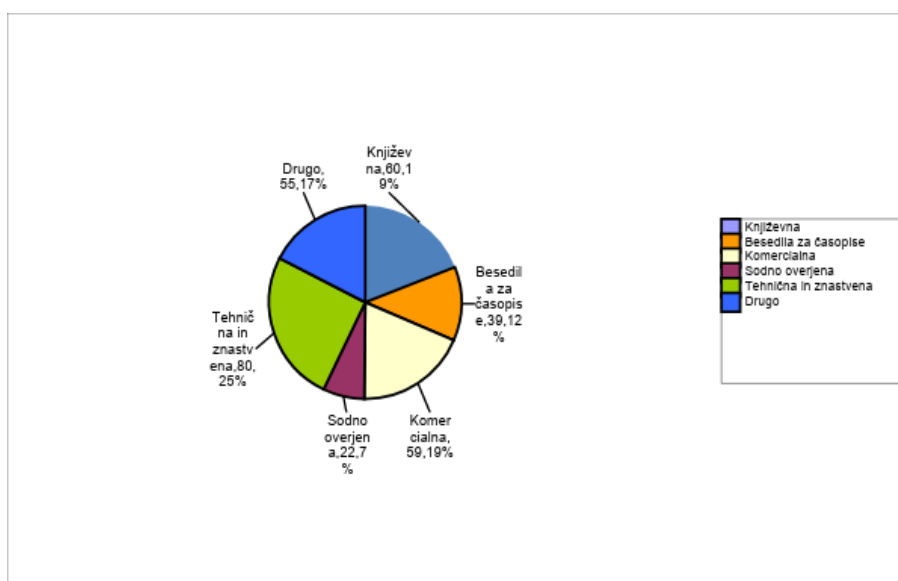
1. Med prevajalci je občutno več žensk, še zlasti med mlajšimi, med starejšimi prevajalci je delež moških višji. Povprečna starost prevajalk in prevajalcev pada, zastopanost žensk pa se zvišuje.
2. Prevajalke in prevajalci so večinoma vsaj visokoizobraženi, nekaj je tudi takšnih, ki so še študenti ali pa študija niso dokončali. Kar 33 % in/ali 38 % in/ali 22 % (leta 2018) se jih je izobraževalo tudi po doseženi diplomi.
3. Slovenske prevajalke in prevajalci poklic prevajanja opravljajo v povezavi z drugimi poklici, predvsem poučevanjem, raziskovanjem, lektoriranjem, urednikovanjem in inštruiranjem. Le 38 % oz. 32 % oz. 42 % (2018) so jih preživlja izključno s prevajanjem, od teh jih je 48 % oz. 50 % oz. 70 % (2018) v svobodnih poklicih. Delež tistih, ki so v svobodnih poklicih, raste, prav tako raste delež tistih, ki se preživljajo izključno s prevajanjem.

Povzemalni graf s podatki vseh treh anketiranj **Kdo so slovenski prevajalci in prevajalke:**

	2013	2015	2018
Spol	Ž 75 %, M 25 %	Ž 69 %, M 31 %	Ž 77 %, M 22 %
Starost		46,5 leta	44,2 leta
Izobrazba (V – visoka, M – magisterij, D – doktorat znanosti)	58 % V, 16 % M, 17 % D	56 % V, 18 % M, 20 % D	60 % V, 11 % M, 11 % D
Dejavnosti, ki jih prevajalci še opravljajo	Poučevanje, raziskovanje, lektoriranje, inštruiranje, pisanje, urednikovanje, upokoјitev	Poučevanje, inštruiranje, lektoriranje, pisanje, pisanje kritike, raziskovanje	Lektoriranje, poučevanje, inštruiranje, vodenje projektov, urejanje prevodov, novinarstvo, urednikovanje, dramaturgija, pisanje, raziskovanje
Anketiranci, ki se preživljajo izključno s prevajanjem	36 %	32 %	43 %
Delež samozaposlenih	51 %	50 %	70 %

Kako delajo slovenski prevajalci in prevajalke

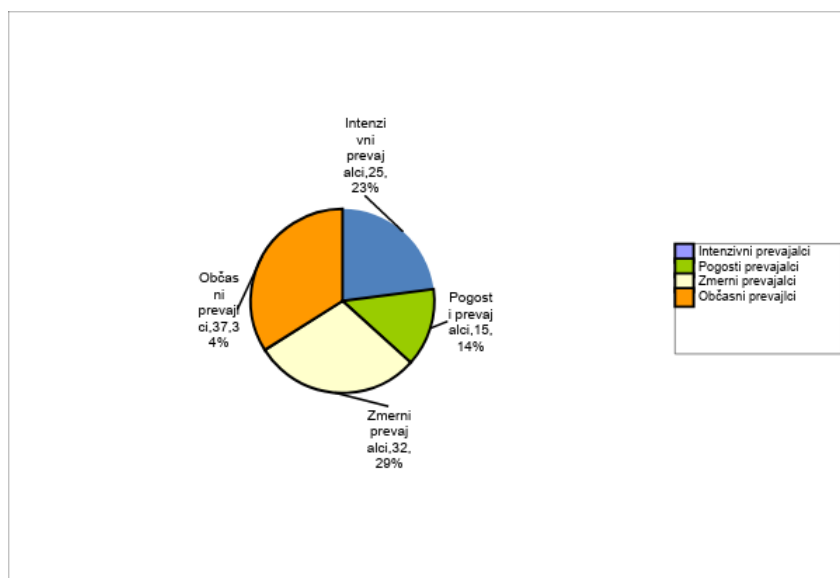
Podobno razdrobljenost kot že ob dejavnostih, katerim se ob prevajanju še posvečajo prevajalci, najdemo tudi v odgovorih na vprašanje o vrstah besedil, ki so jih doslej prevajali anketiranci (slika 5): na književni prevod tako ob prvem anketiranju odpade 19 %, besedila za časopise 13 %, komercialna besedila 19 %, sodno overjene prevode 7 %, tehnična in znanstvena besedila 25 %, druge prevode (filme, nadaljevanke in dokumentarne oddaje ter drugo) pa 17 %, med anketiranci jih 20 % tudi tolmačev. Ob drugem anketiranju je bilo podobno: večji je delež anketirancev, ki so doslej prevajali književna besedila (64 %) ter tehnična in znanstvena besedila (82 %), besedila za časopise (40 %), komercialna besedila (38 %), druga (40 %) ter sodno overjena besedila (18 %). Vprašanje je omogočalo več odgovorov, ker so odstotki pri pogostnosti besedil višji kot pri prvem anketiranju, sklepam, da prevajalci prevajajo vse bolj različna besedila. V tretjem anketiranju je to vprašanje izpadlo, iz odgovorov na druga vprašanja pa je razvidno, da delež posameznih vrst prevajanja in/ali besedil raste: 53 % anketirank in anketirancev tako prevaja književna besedila, 87 % znanstvena in tehnična besedila ter 18 % filme, nadaljevanke in dokumentarne oddaje.

Slika 5: Katere vrste besedil ste doslej prevajali?

Če tem podatkom dodamo še podatke o odstotku delovnika, ki pri anketirancih odpade na književno in tehnično prevajanje, ter upoštevamo podatek, da se je ob prvem anketiranju 38 % anketirancev preživljalo izključno s prevajanjem (ob drugem anketiranju jih je bilo manj – le 32 %, ob tretjem pa ponovno več – 42 %), potem se še bolj izostri podoba velike razpršenosti na tem področju: leta 2013 se je le ena oseba v celoti posvečala književnemu prevajanju, 7 pa bi jih lahko označili za pogoste književne prevajalce (saj na književno prevajanje odpade med 75 in 100 % njihovega prevajanja); med tehničnimi in znanstvenimi prevajalci je intenzivnih anketirancev 8, pogostih pa 12; med (večinoma) podnaslavljalci je takšnih oseb 25, intenzivnih prevajalcev pa 24. Vseh intenzivnih prevajalcev (več kot 70 pol letno) je 23 %, pogostih (od 50 do 70 prevedenih pol letno) je 14 %, zmernih prevajalcev (od 10 do 50 pol letno) je 29 %, občasnih (manj kot 10 pol) pa 34 %, kot je razvidno tudi iz slike 6.

Ob drugem anketiranju je pogostih književnih prevajalcev pet, torej 10 %, med znanstvenimi in tehničnimi prevajalci je intenzivnih prevajalcev manj, le eden (torej 2 %). Vseh intenzivnih prevajalcev (več kot 70 pol letno) je 14 %, pogostih (od 50 do 70 prevedenih pol) 13 %, zmernih (od 10 do 50 pol letno) je 44 %, občasnih (manj kot 10 pol) pa 29 %. Rezultati tretjega anketiranja so pokazali, da je bilo v letu 2017 intenzivnih prevajalcev 34 %, pogostih 12 %, zmernih 28 % in občasnih 26 %.

Slika 6: Razvrstitev anketirancev po pogostnosti prevajanja glede na število prevedenih pol besedila

Ti podatki kažejo tudi precejšnjo polarizacijo med anketiranci v vseh treh iteracijah, saj jih okoli 30 % ni prevedlo več kot 10 pol, po drugi strani pa jih je več kot 20 % (leta 2017 kar 34 %) prevedlo več kot 70 pol besedila, kar pomeni 2,8 pole tedensko. Križanje vseh teh podatkov bi lahko tudi izrisalo profil obeh skupin in ga določilo glede na spol, starost, vrsto zaposlitve in dolžino prevajanja. Ta bi najverjetneje ustrezal podatkom iz španske ankete, kjer so najintenzivnejši prevajalci v starostnem obdobju med 35 in 55 leti, prevladujejo ženske, ki so samozaposlene in imajo od 11 do 20 let prevajalskih izkušenj (2010: 55).

Povzemalni graf s podatki vseh treh anketiranj **Kako delajo slovenske prevajalke in prevajalci:**

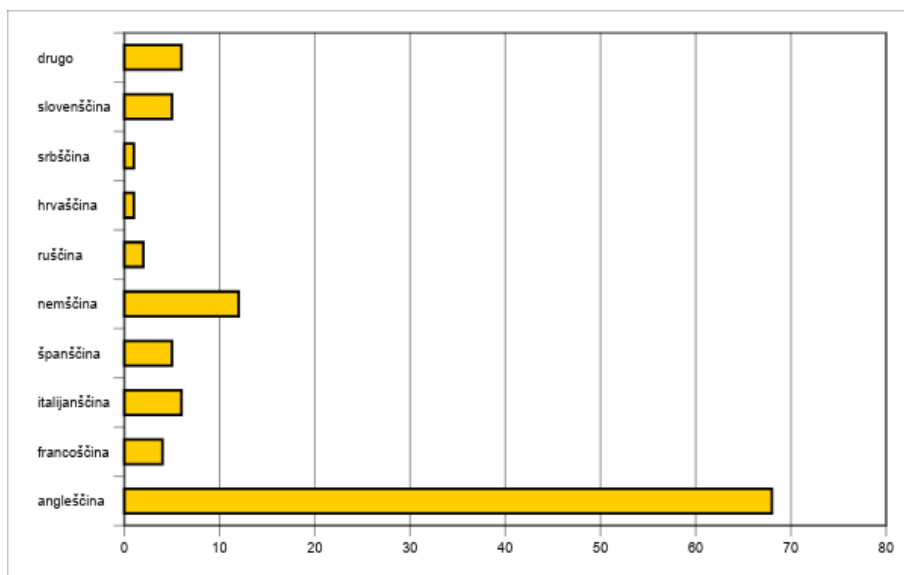
	2013	2015	2018
Vrste prevedenih besedil	KN 19 %, ZT 25 %, F 17 %	KN 64 %, ZT 82 %	KN 53 %, ZT 87 %, F 1,5 %
Intenzivnost prevajanja	I 23 %, P 14 %, Z 29 %, O 34 %	I 14 %, P 13 %, Z 44 %, O 29 %	I 34 %, P 12 %, Z 28 %, O 26 %

KN – književna, ZT – znanstveno-tehnična, F – filmi, nadaljevanke, dokumentarne oddaje
I – intenzivni, P – pogosti, Z – zmerni, O – občasni

Pogostejše jezikovne kombinacije

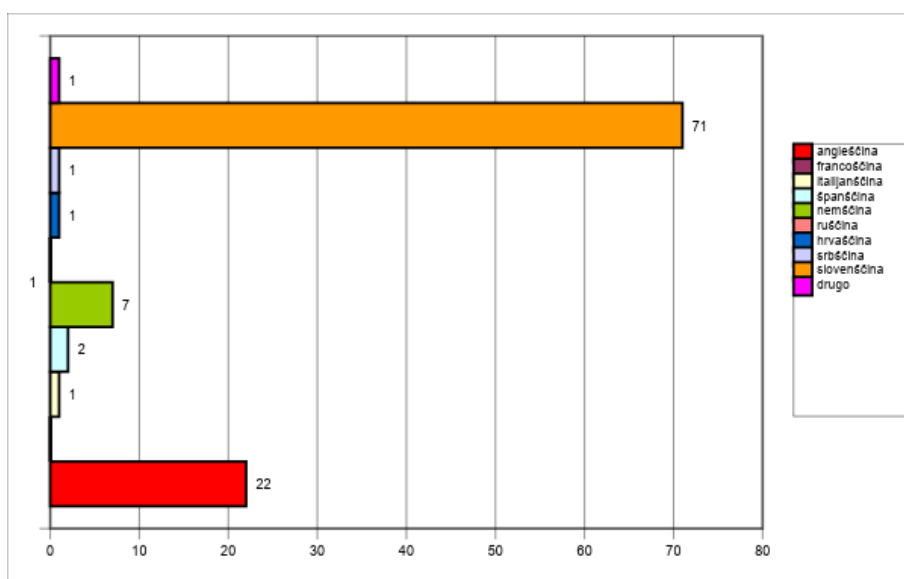
Med jezikovnimi kombinacijami prevoda sta prvi anketiranci (zaradi omejitev programa) ponujali omejitev zgolj na eno oz. pogostejšo jezikovno kombinacijo, zato sem prevajalke in prevajalce, ki prevajajo iz več jezikov, prosila, da se mi oglasijo in navedejo kombinacije jezikov, iz katerih prevajajo. Odzvalo se jih je 13 (12 %), od tega jih 5 prevaja iz 2 izhodiščnih jezikov, 3 iz 3 izhodiščnih jezikov, 5 pa iz več kot 3 izhodiščnih jezikov. V tretjem anketiranju je bilo to vprašanje odprtega tipa, zato so anketiranke in anketiranci lahko navedli vse jezike, iz katerih prevajajo.

Med izhodiščnimi jeziki (predstavljenimi na sliki 7), iz katerih prevajajo anketiranke in anketiranci, prevladuje angleščina (61 %), sledi ji nemščina z 11 %, tej pa italijanščina (5 %), španščina (5 %), slovenščina (5 %), francoščina (4 %), ruščina, hrvaščina, srbsščina in drugi jeziki. Tudi ob drugem anketiranju med izhodiščnimi jeziki prevladuje angleščina 34 %, sledijo ji nemščina, francoščina in italijanščina s po 10 %, španščina (7 %), slovenščina (5 %), ruščina (3 %), hrvaščina, srbsščina in drugi jeziki. Prav tako je tretje anketiranje potrdilo prevlado angleščine (61 %), sledijo ji nemščina (20 %), italijanščina (12 %), hrvaščina (7,5 %), srbsščina (7,5 %), španščina (4,5 %), francoščina (3 %), med manj pogostimi jeziki (1 %) so še: katalonščina, ruščina, bošnjaščina, poljščina, češčina, finščina, makedonščina.

Slika 7: Izhodiščni jezik, iz katerega prevajajo anketiranci

Med ciljnim jeziki (slika 8) leta 2013 prevladuje slovenščina (66 %), sledijo ji angleščina (21 %), nemščina (7 %), španščina (2 %), italijanščina (1 %), hrvaščina (1 %), srbsščina (1 %) in drugi jeziki. Drugo anketiranje je dalo precej podobne rezultate: slovenščina (70 %), sledijo ji angleščina (18 %), nemščina, španščina, italijanščina, hrvaščina, srbsščina in drugi jeziki. Ciljni jeziki leta 2018 so bili: slovenščina (87 %), angleščina (21 %), nemščina (7,5 %), hrvaščina (7,5 %), srbsščina (6 %), italijanščina, španščina, francoščina, makedonščina in ruščina.

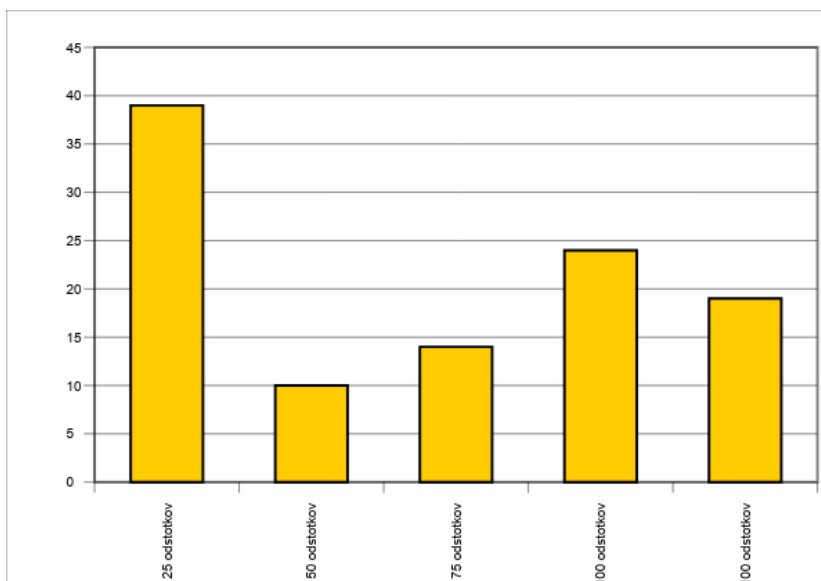
Slika 8: Ciljni jezik, v katerega prevajajo anketiranci

Med podatki vseh treh anket ni bistvenih odstopanj, zato jih ne povzemam v posebnem grafu. Pač pa se ti podatki precej razlikujejo od podatkov iz obeh španskih belih knjig o prevajanju, kjer predvsem pri prevajanju za državne organe zasledimo tudi jezike, ki pri nas niso pogosti, kot so arabščina, kitajščina, romunščina, ruščina, svahili, armenščina. Literarno prevajanje pa med jeziki izvirnikov daje prednost angleščini (62 %), ki ji sledita francoščina (41 %) in italijanščina (18 %), drugi jeziki (17 %), nemščina (14 %), v obratni smeri pa prevajanje ni tako zelo pogosto, saj prevodi v angleščino dosežajo le 4 %, v francoščino pa 3 %.

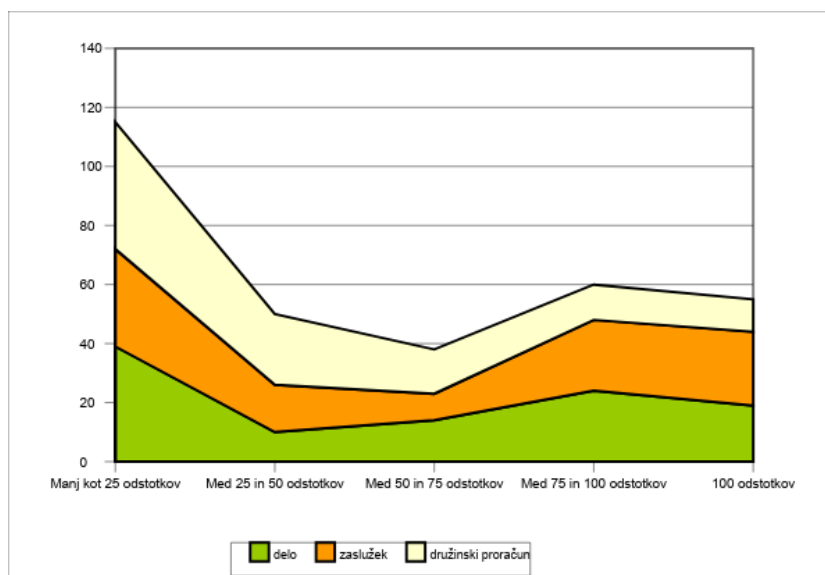
Dohodki anketirank in anketirancev

Anketiranke in anketirance smo spraševali, koliko odstotkov njihovega delovnika odpade na prevajanje, koliko odstotkov njihovih letnih prihodkov odpade na prevajanje in kolikšen odstotek letnih prihodkov njihovega

gospodinjstva odpade na prevajanje. Rezultati odgovorov na prvo vprašanje iz leta 2013 so predstavljeni na sliki 9, kombinacija odgovorov na prvo in drugo vprašanje pa na sliki 10.

Slika 9: Kolikoli odstotkov vašega delovnika odpade na prevajanje?

Slika 10: Prevajanje glede na odstotke delovnika, zaslužka in družinski proračun

V prvem anketiranju je največji delež tistih, pri katerih na prevajanje odpade manj kot 25 % njihovega delovnika (38 % oz. 34 %) in sem jih zgoraj označila za občasne prevajalce, delež anketirancev in anketirank, katerih delovnik je skoraj v celoti (od 75 do 100 %) posvečen prevajanju, pa ustreza 23 % oz. 14 %. Delež tistih, ki se v celoti (100-odstotno) posvečajo prevajanju, znaša 17 % oz. 20 %. V tretjem anketiranju je delež tistih, pri katerih na prevajanje odpade manj kot 25 % njihovega delovnika, 28-odstoten, delež anketirancev in anketirank, katerih delovnik je skoraj v celoti (od 75 do 100 %) posvečen prevajanju, pa ustreza 45 %. Primerjava odstotkov dela in zaslužka iz grafa 10 kaže neenakomerno razporeditev med delom in zaslužkom (v tretjem anketiranju se odstotki vloženega dela večinoma ujemajo z zaslužkom), primerjava z dohodki gospodinjstva pa še, da je prevajanje predvsem pri tistih, ki prevajanju namenjajo manj kot četrtino svojega delovnika, dodaten vir dohodkov. Pri prevajalcih, kjer je delovnik v večji meri povezan s prevajanjem, zaslužek ne odraža večjega vložka. Povprečni delež zaslužka v njihovih gospodinjstvih predstavlja le 15 % vseh dohodkov. Ob zadnjem anketiranju so tako prevajalke in prevajalci, ki prevajajo predvsem književna besedila, s svojim zaslužkom prispevali za 30 % manj v dohodek celotnega gospodinjstva.

Primerjava med anketirankami in anketiranci, ki prevajajo književna ali tehnična besedila, ter odstotkom zaslužka kaže, da predvsem tisti, ki prevajajo tako književna kot tehnična besedila, zaslužijo približno toliko, kolikor dela so vložili (odstotek, ki odpade na delovnik in zaslužek je enak), književni prevajalke in prevajalci zaslužijo manj od dela, ki so ga vložili, tehnični prevajalci pa nekoliko več od časa, ki so ga v svoje delo vložili. Pri podatkih za leto 2018 še to ne drži vedno, saj je tudi med tehničnimi in znanstvenimi prevajalkami in prevajalci delež tistih, ki zaslužijo manj od dela, ki so ga vložili, presenetljiv, njihov delež znaša kar 4,6 %.

Povprečni letni dohodek od prevajanja v letu 2012 (tega je namreč beležila anketa, ki je bila izvedena v letu 2013), ki so ga navedli anketiranci (tisti, ki so to želeli), znaša 9.695,3 €, pri tem pa so bile velike razlike med občasni prevajalci, ki niso zaslužili ničesar ali zelo malo (250 €) ali precej več (26.000 € bruto). Podatki o povprečnem dohodku za leto 2014 (iz ankete v letu 2015) so: 12.970 €, veliko anketirancev pa je dopisalo komentar, npr.: zamerljivo malo, premalo, skrajno malo, ne veliko, ki verjetno pričajo o tem, da s plačilom niso bili zadovoljni. Podatki o povprečnem dohodku za leto 2017 (iz ankete, ki je bila izvedena 2018) kažejo, da se je njihov zaslužek rahlo povišal, znaša namreč 13.592 €, pri čemer je na vprašanje odgovorilo 82 % anketirank in anketirancev, od katerih jih 10 % ni zaslužilo ničesar.

Navajam tudi nekaj najnižjih tarif za obračun prevoda v zadnjih desetih letih ob prvem anketiranju: 50 € na polo, 120 € na polo (2009), 160 € na polo (trenutno, leta 2009), 2 € bruto na stran (leta 2011), 10 € neto na obračunsko stran (leta 2012), manj kot 8,5 € na stran (trenutno), 0,034 € na besedo (leta 2012), 0 € za verz, 2 € za minuto programa (leta 2012). Ob drugem anketiranju pa: 5 centov za besedo (2010), 100 € na polo, 10 € na stran besedila (2013; 2016), 3 € (2007), 6 € na stran, 1,8 € na minuto (2013), brez plačila. Najvišje tarife za obračun opravljenega dela (tudi v zadnjih desetih letih), ki so jih navedli anketiranci, so: 800 € na avtorsko polo (leta 2009, 2011), 390 € na avtorsko polo, 350 € na avtorsko polo (leta 2010), 275 € na avtorsko polo (leta 2010), 2 € na verz, 54,50 € na obračunsko stran (leta 2011), 40 € na obračunsko stran (leta 2012), 37 € na obračunsko stran, 0,38 € na besedo, 7 € na minuto programa (leta 2011). Ob drugem anketiranju pa: 500 € na avtorsko polo (2012), 300 € bruto na avtorsko polo (2015, 2016), 42 € na stran (2010–2013), 10 centov na besedo (2016), 5,5 € na minuto materiala (časovna stiska). V tretjem anketiranju so znašale najnižje tarife za obračun prevoda pri anketirankah in anketirancih v zadnjih desetih letih 100 € na polo, 130 € na polo, 150 € na polo; 0,033 € bruto na besedo (plačilo prek agencije), 0,05 € na besedo, 0,06 € na besedo; 6 € na prevajalsko stran (2016, 2017), 6,5 € (2012), 8 € (2009), 10 €, 12 € (agencija). Anketiranke in anketiranci med najvišjimi tarifami navajajo: 8 €, 20 €, 22 €, 40 €, 75 € na obračunsko stran ter 250 €, 282 €, 300 €, 315 € in 840 € na avtorsko polo.

Povzemalni graf s podatki vseh treh anketiranj **Dohodki:**

	2013	2015	2018
Delež občasni prevajalcev	38 %	34 %	28 %
Delež pogosti prevajalcev	23 %	14 %	45 %
Delež intenzivni prevajalcev	17 %	20 %	
Povprečni dohodek (za prejšnje leto)	9.695 €	12.970€	13.592€
Najnižji obračunani znesek za plačilo prevoda	50 €/AP, 10 €/str, 0,034 € bruto/beseda; 1,8 € min programa		120 €/AP, 0,033 € bruto/beseda; 6 €/str.
Najvišji obračunani znesek za plačilo prevoda	800 €/AP, 390 €/AP, 2 €/verz, 54,50 €/str.; 0,38 €/beseda; 7 € min programa		75 €/str.; 282 €/AP, 840 €/AP

Članstvo v stanovskih društvih in/ali kolektivnih organizacijah

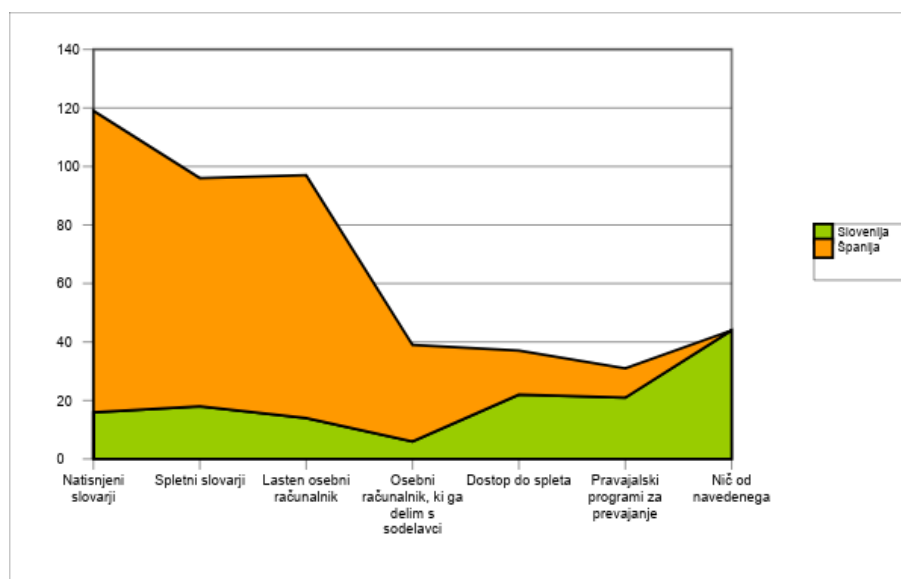
Skoraj polovica (46,78 %), v zadnjih dveh anketiranjih pa več kot polovica (66 % oz. 62 %) anketirank in anketirancev je članov prevajalskih stanovskih društev, in sicer 32 % oz. 30 % Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev, 20

% oz. 42 % pa Društva slovenskih književnih prevajalcev.

Ob zadnjem anketiranju so bili anketiranci in anketiranke člani Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev (21 %), Društva slovenskih književnih prevajalcev (20 %), različnih prevajalskih društev (10 %), pa tudi Zveze konferenčnih tolmačev Slovenije, Zadruga Soglasnik, Združenja SCIT ter Društva prevajalcev in tolmačev Slovenije. Večina anketirank in anketirancev ni bilo včlanjenih v SAZOR ali ZAMP, čeprav primerjava med anketami kaže rahel porast prevajalk in prevajalcev med člani obeh kolektivnih organizacij.

Pogoji dela

Anketirance in anketiranke smo spraševali, kakšne materialne pogoje jim zagotavlja naročnik za opravljanje prevajalskega dela. Odgovori, navedeni na sliki 11, so pomenljivi in govorijo o tem, da so bili prevajalci v času izvajanja prve ankete pri svojem delu bolj ali manj prepuščeni sami sebi in lastni iznajdljivosti. To se tudi pri drugem in tretjem anketiranju ni spremenilo. Iz grafa je tudi jasno razvidna primerjava s stanjem v Španiji, ki ga povzemam po Beli knjigi prevajanja za institucije (2010: 42).

Slika 11: Materialni pogoji, ki jih prevajalcem zagotavlja naročnik

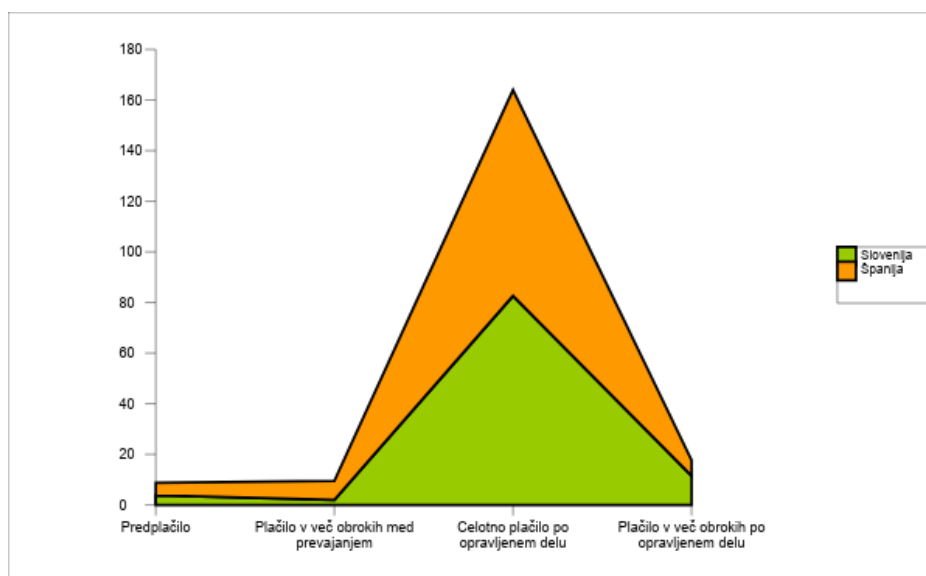
Pri analizi pogojev dela so v nadaljevanju upoštevani podatki, ki so jih anketiranke in anketiranci posredovali o pogodbah, sklenjenih z naročniki prevoda, o spoštovanju materialnih in moralnih avtorskih pravic, načinu plačila, morebitnem subvencioniranju prevoda ter njihovem ravnanju v primeru neplačila opravljene storitve.

Ob vprašanjih, povezanih s konkretnim (zadnjim) prevedenim besedilom, smo anketiranke in anketirance spraševali, ali so imeli za ta prevod z naročnikom podpisano pogodbo. Ob prvem anketiranju 34 % anketirank in anketirancev ni imelo pogodbe, 45 % jih je imelo pogodbo za eno izdajo, 21 % pa za več izdaj. Ob drugem anketiranju ni večjih razlik: 28 % jih ni imelo pogodbe, 50 % jih je imelo pogodbo za eno izdajo, 22 % pa pogodbo za več kot eno izdajo.

Podatki iz španskih virov so nekoliko nižji. Pri odgovoru, ali so imeli anketiranci v pogodbi določilo o odstotku plačila avtorskega honorarja od prodaje, pa se slovenski odgovori zelo razlikujejo, saj so bila po španskih virih takšna določila kar v 76,4 % podpisanih pogodb, v slovenskem primeru pri nobenem. Pomenljivi so tudi komentarji, ki so jih zapisali anketiranci in anketiranke ob zadnjem anketiranju: ne vem (večkrat); bojim se, da ne razumem povsem tega vprašanja; ni relevantno. Še zlasti, če upoštevamo, da je bila večina anketirank in anketirancev za svoje delo plačana s sklenitvijo avtorske pogodbe.

Opazna odstopanja so tudi pri roku plačila, prikazana na sliki 11. V času vseh treh anketiranj je bil med slovenskimi anketiranci najpogostejši način plačila (celotno) plačilo po opravljenem delu, plačilo v več obrokih po opravljenem

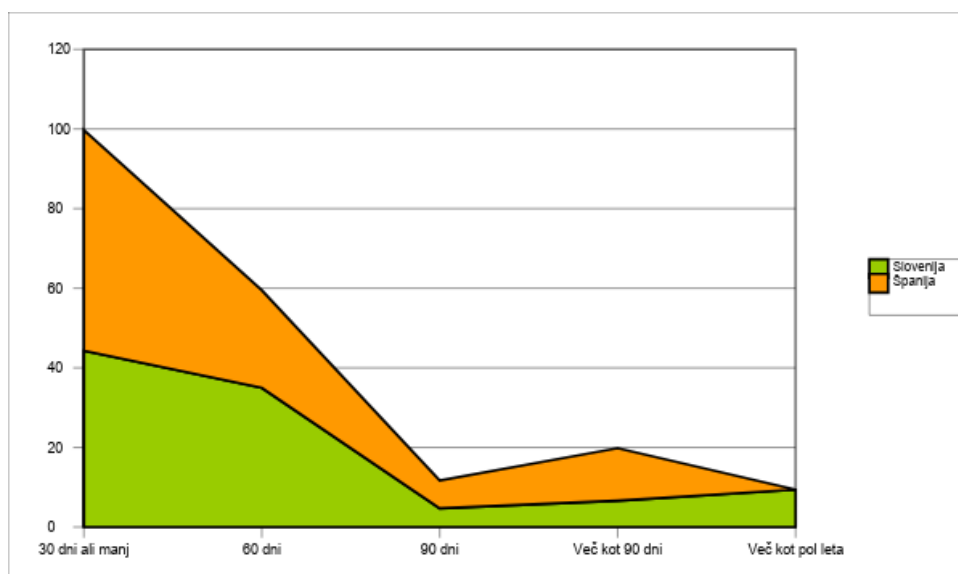
delu, zelo malo pa je predplačil ter obročnega plačevanja med prevajanjem (komaj 3 % odstotki anketirank in anketirancev so zapisali, da so dobili plačilo v avansu in po oddanem prevodu). V Španiji je plačilo v več obrokih po opravljenem delu redkejšo, pogostejšo pa je tudi predplačilo in plačilo v obrokih med prevajanjem.

Slika 12: Način plačila v Sloveniji in Španiji

Zanimiva je primerjava med dogovorjenim in dejanskim rokom plačila v obeh državah, ki je prikazan na sliki 13: v Sloveniji je v vseh treh anketiranjih prevod največkrat plačan 30 dni po opravljenem delu (44 % oz. 38 %, ob zadnjem anketiranju 47 %), kar je posledica tega, da je med anketiranci manj literarnih prevajalcev oz. da je bilo zadnje besedilo, ki so prevajalke in prevajalci prevedli, neliterarno. Precej visok odstotek dosega tudi 60-dnevni plačilni rok (35 % oz. 26 % oz. 32 %), plačilo v 90 dneh dosega 5 % (v času drugega anketiranja 16 %, tretjega pa 13 %), plačila, daljša od 90 dni, 7 % (v času drugega anketiranja 12 %, tretjega pa 4 %), več kot pol leta pa 10 % oz. 8 % oz. 3 %. Videti je sicer, da se čas plačila skrajšuje, a tudi s tem podatkom ne moremo biti zadovoljni, saj večina anketirank in anketirancev trdi, da je bil dogovorjeni čas plačila ob oddaji prevoda.

Podatke iz Španije imam le za literarno prevajanje, kjer so tudi v Sloveniji plačilni roki daljši (po podatkih anketirank in anketirancev je utečeni način plačila plačilo v več obrokih, večinoma polovico ob oddaji prevoda, polovico pa ob njegovem izidu), a so tudi tam plačilni roki krajši, roka, daljšega od pol leta, sploh ne beležijo.

Slika 13: Plačilni roki v Sloveniji in Španiji

Slovenske prevajalke in prevajalce smo spraševali tudi, ali so za svoj prevod prejeli kakšno subvencijo. Ob prvem anketiranju jih večina (93 %) ni prejela nobene subvencije, med institucijami, ki podeljujejo subvencije, anketiranke in anketiranci največkrat omenjajo Javno agencijo za knjigo, EACEA in francoski *Centre national du livre*. Pri drugem anketiranju je bil delež subvencioniranih prevodov višji (24 %), med ustanovami, ki so podporo dodelile, pa anketiranci naštevajo Javo, agencijo za knjigo, DSKP, Evropski program kultura in špansko ministrstvo za kulturo. Pri tretjem anketiranju se je delež subvencioniranih prevodov ponovno obrnil, saj je bilo med anketiranci in anketirankami tistih, ki so delali s subvencijo, le za peščico (7 %), preostanek prevodov, 93 %, ni imel subvencije. Med ustanovami, ki so podprle izdaje prevodov založb, ki so besedila izdale, anketa beleži Javno agencijo za knjigo, Traduki, Francoski inštitut, EU.

Prav pri zadnjih odgovorih se jasno zarišejo razlike med literarnim in tehničnim prevajanjem – pri književnem prevajanju so plačilni roki daljši, nižji, pri tem tudi subvencije zelo redko delujejo kot korektiv. Pogodbe, ki jih podpisujejo slovenski prevajalci in prevajalke, jim ne namenjajo odstotka od prodaje, kar pa morda v neki meri nadomesti izplačilo knjižničnega nadomestila. Tehnični, znanstveni prevajalci in podnaslavljalci so pravno še manj zaščiteni, saj pogodbe pogosto ne vključujejo določil o uporabi prevoda tretjih oseb – v Španiji pogodbe v 52 % vključujejo tudi določila o odstopu prevajalčevih avtorskih pravic tretjim osebam.

Materialne pravice anketirank in anketirancev so večinoma upoštrevane: besedila so bila po oddaji lektorirana (v 66 % oz. 70 % oz. 63 %), vanje so bili vneseni popravki (68 % oz. 66 % oz. 60 %), z njimi pa se je večina prevajalcev lahko strinjala (69 % oz. 74 % oz. 62 %), pri čemer se zdi tudi 31 % (oz. 28 % oz. 9 %), ko to ni bilo mogoče, občutno preveč.

Povzemalni graf s podatki vseh treh anketiranj o **pogojih dela**:

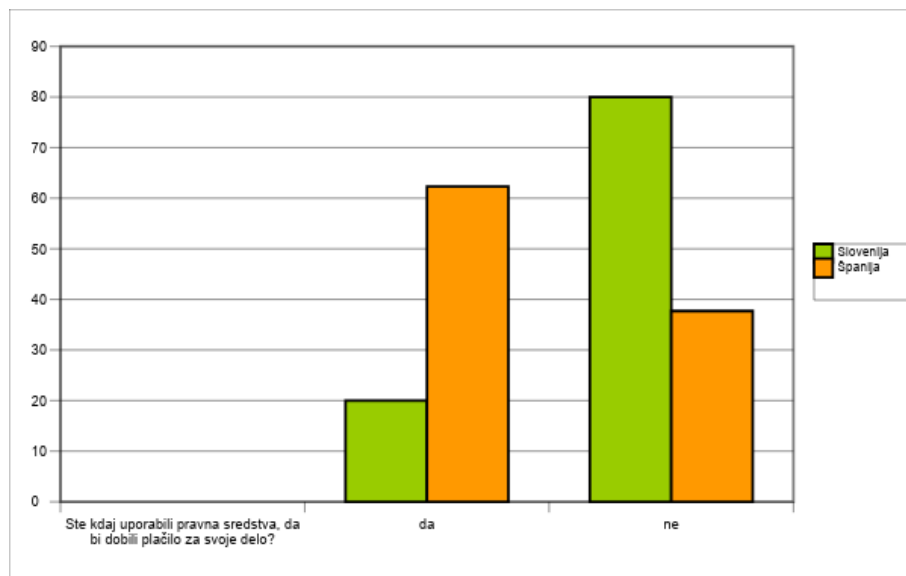
	2013	2015	2018
Vrsta pogodbe za opravljeno storitev:			
brez pogodbe	34 %	28 %	
pogodba za 1 izdajo	45 %	50 %	
pogodba za več izdaj	21 %	22 %	
Odstotki od prodaje	/	/	/
Dogovorjeni rok plačila	30 dni po oddaji prevoda	30 dni po oddaji prevoda	30 dni po oddaji prevoda
Rok plačila:			
30 dni po oddaji	44 %	38 %	47 %
60 dni po oddaji	35 %	26 %	32 %
90 dni po oddaji	5 %	16 %	13 %
več kot 90 dni	7 %	12 %	4 %
več kot 120 dni	10 %	8 %	3 %
Avansno plačilo	/	/	3 %
Subvencionirani prevod	7 %	24 %	7 %
Je bil prevod po oddaji lektoriran	66 %	70 %	63 %
Se je imel prevajalec možnost strinjati s popravki	69 %	74 %	62 %

Reševanje težav

Anketiranke in anketirance smo spraševali tudi, ali so od naročnika zahtevali ustrezno pogodbo, če jim je ta ni posredoval sam. Odgovori so presenetljivi, saj jih kar 57 % (ob drugem anketiranju 52 %, ob tretjem kar 76,5 %) tega ni nikoli zahtevalo, 16 % pa le občasno, 24 % ob drugem anketiranju včasih.

Spraševali smo jih, ali so kdaj ostali brez plačila za svoje delo ali pa so ga prejeli le del. Kar 52 % anketirancem

prvega anketiranja se to ni zgodilo nikoli, 42 % anketirancev je brez plačila ostalo redko, 5 % pa večkrat. Ob drugem anketiranju so vrednosti podobne: 60 % anketirank in anketirancev ni nikoli ostalo brez plačila, 36 % se je to zgodilo redko. Tretje anketiranje je dalo podobne rezultate: 66 % anketirank in anketirancev je vedno dobilo plačilo za svoje delo, 34 % pa ne. Spraševali smo jih tudi, ali so bili prisiljeni uporabiti pravna sredstva, da bi dobili plačilo za svoje delo. In kar 80 % (84 % ob drugem, 80 % ob tretjem anketiranju) jih je odgovorilo, da ne. Med pravnimi sredstvi anketiranci navajajo izterjavo, tožbo, izvršbo, grožnjo z izvršbo, pri čemer jih je bila več kot polovica (63 %, 58 % pri drugem, 50 % pri tretjem anketiranju) pri tem tudi uspešnih.

Slika 14: Uporaba pravnih sredstev

Povzemalni graf s podatki vseh treh anketiranj pri reševanju težav:

	2013	2015	2018
Ste od naročnika zahtevali pogodbo?	NE 57 %	NE 52 %	NE 76,5 %
Ste kdaj ostali brez plačila za opravljeno storitev?	DA 53 % NE 47 %	DA 60 % NE 40 %	DA 66 % NE 34 %
Ste za poplačilo uporabili pravna sredstva?	NE 80 %	NE 84 %	NE 80 %

Literatura

Libro blanco de la traducción editorial en España. Madrid: Ministerio de cultura, 2010.

Libro blanco de la traducción y interpretación institucional. Madrid: Ministerio de asuntos exteriores y colaboración, 2010.